

**KS. MAREK GÓRKA, S.M. HONORATA TYPAŃSKA**

## **SĄD BISKUPI (METROPOLITALNY) W KATOWICACH 1923—1994**

### **I. SKŁAD OSOBOWY**

Dekret utworzenia Trybunału kościelnego I instancji Administracji Apostolskiej Śląska Polskiego w Katowicach podpisał dnia 1 lutego 1923 r. jej ówczesny administrator, ks. dr August Hlond. Dekret zawiera nominacje oficjała, ustanowienie sześciu sędziów prosynodalnych oraz rzecznika sprawiedliwości i obrońcy węzła małżeńskiego w jednej osobie.

Oto pełny skład I Trybunału Katowickiego:

**Oficjał:** ks. Józef Kubis, dziekan dekanatu myślowickiego i proboszcz parafii św. Józefa w Załężu

**Sędziowie:** ks. Paweł Czaja, proboszcz w Królewskiej Hucie  
ks. Paweł Pittach, proboszcz w Kochłowicach  
ks. Wawrzyniec Pucher, proboszcz w Małej Dąbrówce  
ks. Paweł Sigulla, proboszcz w Orzegowie  
ks. Franciszek Strzyż, proboszcz w Goduli  
ks. Ludwik Wojciech, proboszcz w Królewskiej Hucie

**Promotor sprawiedliwości i obrońca węzła małżeńskiego:**

ks. dr Teodor Kubina, proboszcz w Katowicach

**Notariuszami Kurii i Sądu** byli w ówczesnym czasie ks. Jan Jarczyk i ks. Jan Skrzypczyk. Po złożeniu rezygnacji z funkcji sędziego przez ks. Sigullę i ks. Strzyżę zostali w ich miejsce zamianowani: 9.02.1923 r. ks. Władysław Robota, proboszcz w Gierałtowicach, oraz 23.09.1923 r. ks. Jan Jarczyk, notariusz. Natomiast po wyjeździe ks. notariusza Jana Skrzypczyka do Rzymu jego funkcję objął ks. katecheta Stanisław Maśliński. Dekretem z dnia 1.10.1924 r. notariuszem Trybunału Diecezjalnego został mianowany ks. Juliusz Bieniek.

Rys historyczny dotyczący szczególnie osób związanych z Trybunałem Katowickim na przestrzeni minionych 70 lat jego działalności podzielimy na 4 działy związane z pełnionymi w Sądzie funkcjami: oficjała, sędziów, rzecznika sprawiedliwości i obrońcy węzła małżeńskiego oraz notariuszy.

### **1. Oficjałowie Trybunału Katowickiego**

1. Ks. Józef Kubis od 1.02.1923—25.02.1927  
— dziekan dekanatu myślowickiego i proboszcz parafii św. Józefa w Załężu zamianowany przez administratora apostolskiego ks. dra Augusta Hlonda.
2. Ks. Wilhelm Kasperlik od 25.02.1927—27.06.1927  
— wikariusz generalny w Cieszynie, zamianowany przez wikariusza kapitułnego Teofila Bromboszcza.
3. Ks. Jan Jarczyk od 27.06.1927—26.03.1930  
— notariusz Kurii i sędzia Sądu Biskupiego, zamianowany przez biskupa Arkadiusza Lisieckiego.
4. Ks. Karol Skupin od 26.03.1930—23.07.1971  
— Promotor sprawiedliwości, a wcześniej sędzia Sądu Biskupiego, zamianowany przez biskupa Arkadiusza Lisieckiego.
5. Ks. Stanisław Bista od 23.07.1971—23.12.1985  
— wicerektor WSSD w Krakowie i sędzia Sądu Biskupiego zamianowany przez biskupa dra Herberta Bednorza.

6. Ks. Ludwik Wrzoł od 28.12.1985—27.10.1989  
— proboszcz z Popielowa i sędzia Sądu Biskupiego, zamianowany przez biskupa dra Damiana Zimonia.
7. Ks. Remigiusz Sobański od 31.10.1989—

## 2. Wiceoficjałowie

- 1.02.1956 — 30.10.1956? — ks. dr Wilhelm Ochman  
2.07.1985 — ks. Józef Kużaj  
15.11.1989 — ks. Ludwik Wrzoł  
8.07.1992 — 22.06.1993 — ks. Jan Buchta

## 3. Sędziowie Trybunału Katowickiego

Pierwszy skład sędziowski omawianego Trybunału został wymieniony na początku niniejszego opracowania. Kolejne nominacje sędziów prosynodalnych przedstawiały się chronologicznie w sposób następujący:

- 9.02.1923 — ks. Władysław Robota, prob. w Gierałtowiecach  
23.09.1923 — ks. Jan Jarczyk, notariusz Kurii, od 27.6.27—26.3.1930 — oficjał Sądu  
15.09.1927 — ks. Karol Skupin, prob. w Kończycach, od 26.3.1930—23.7.1971 — oficjał Sądu  
3.12.1929 — ks. Franciszek Górek, prob. w Bujakowie  
3.12.1929 — ks. Augustyn Koźlik, prob. w Siemianowicach  
3.12.1929 — ks. Józef Kulig, prob. w Orzeszu  
12.09.1931 — ks. Jan Barabasz, prob. w Czechowicach  
12.09.1931 — ks. Franciszek Wilhelm, prob. w Miasteczku  
12.09.1931 — ks. Mikołaj Knosala, prob. w Pszowie  
12.09.1931 — ks. Paweł Pucher, prob. w Łagiewnikach  
30.01.1934 — ks. Jan Nowok, notariusz Kurii  
30.01.1934 — ks. Jan Skrzypczyk, prob. w Rudzie Śl.  
30.01.1934 — ks. dr Karol Wilk, prob. w Bieruniu Starym  
13.09.1935 — ks. dr Rudolf Adamczyk, notariusz Kurii  
21.06.1943 — ks. Józef Okrent, prob. w Jastrzębiu Górnym  
21.06.1943 — ks. Jan Gaida, radca w Chorzowie  
21.06.1943 — ks. dr Józef Wrzoł, prof. w Cieszynie  
19.09.1945 — ks. Franciszek Maroń, prob. w Brzęczkowicach, od 11.11.1959 audytor Sądu  
27.12.1946 — ks. Jan Szymała, prob. w Nowym Bytomiu  
27.12.1946 — ks. Franciszek Kuboszek, prob. w Krzyżowicach  
12.04.1949 — ks. Gerard Bańka, prob. w Chorzowie  
12.04.1949 — ks. Józef Kurpas, notariusz Kurii, od 4.05.1957 audytor Sądu  
12.04.1949 — ks. Antoni Godziek, prob. w Piekarach  
24.03.1952 — ks. Alfons Tomaszewski, prob. w Bogucicach  
31.03.1954 — ks. dr Wilhelm Ochman, prob. w Chorzowie II, od 1.02.1956 pierwszy wiceoficjał Sądu  
31.03.1954 — ks. Alojzy Pyrsz, Stalinogród  
22.02.1960 — ks. Ignacy Jeż, rektor Niższego Seminarium Duchownego w Katowicach  
25.07.1960 — ks. dr Stanisław Bista, rektor Niższego Seminarium Duchownego Katowicach, od 23.07.1971 do 23.12.1985 — oficjał Sądu  
18.02.1964 — ks. dr Remigiusz Sobański, Katowice, równocześnie audytor Sądu, od 31.10.1989 oficjał Sądu  
18.02.1964 — ks. Stanisław Adamczyk, prob. w Wyrach  
6.12.1968 — ks. Czesław Mąka, prob. w Chorzowie  
6.11.1969 — ks. Ludwik Wrzoł, prob. w Popielowie, od 28.12.1985 do 27.10.1989 — oficjał Sądu, od 15.11.1989 wiceoficjał Sądu

- 6.09.1971 — ks. dr Stanisław Musiał
- 6.09.1971 — ks. dr Karol Wypler
- 8.09.1973 — ks. Alojzy Drozd, sędzią audytorem, od 15.09.1979 sędzią
- 23.12.1974 — ks. Norbert Niemiec, Kanclerz Kurii
- 23.12.1974 — ks. Henryk Oczadły, prob. w Tychach-Żwakowie
- 23.12.1974 — ks. Antoni Swadźba, rektor w Orzeszu
- 23.12.1974 — ks. Kazimierz Tabacki, Katowice
- 23.12.1974 — ks. Jan Grzesica, prefekt WSSD w Krakowie
- 27.08.1979 — ks. Józef Kużaj, dekret na audytora Sądu, od 2.7.1985 wiceoficjał Sądu
- 1.09.1981 — ks. Hilary Bywalec
- 1.09.1981 — ks. Paweł Buchta
- 19.10.1982 — ks. Henryk Markwica, notariusz Sądu
- 6.11.1987 — ks. dr Jerzy Myszor
- 29.01.1990 — ks. Jan Buchta, notariusz Sądu, od 8.7.1992 do 22.6.1993 wiceoficjał
- 2.01.1993 — ks. dr Marek Górka, notariusz Sądu, dekret na audytora

#### **4. Rzecznicy sprawiedliwości i obrońcy węzła małżeńskiego Trybunału Katowickiego**

Jak wspomniano we wstępie, pierwszym rzecznikiem sprawiedliwości i obrońcą węzła małżeńskiego Trybunału Katowickiego został mianowany dekretem z 1.02.1923 ks. dr Teodor Kubina, proboszcz kościoła Mariackiego w Katowicach. Jego następcą łączącym dwie funkcje został 1.6.1927 ks. Jan Skrzypczyk, notariusz Kurii. Kolejne nominacje do pełnienia tych funkcji w Sądzie już oddzielnie przedstawiały się chronologicznie w sposób następujący:

##### **A. Rzecznicy sprawiedliwości**

- 30.05.1928 — ks. Franciszek Pogrzeba
- 23.12.1929 — ks. Karol Skupin
- 15.04.1930 — ks. Józef Gawlina
- 29.01.1934 — ks. Wojciech Szołtysik
- 27.04.1946 — ks. Stanisław Maśliński
- 9.10.1948 — ks. Teodor Krzakała
- 21.03.1956 — ks. Franciszek Maroń
- 4.06.1957 — ks. dr Ludwik Orzeł
- 10.10.1977 — ks. Ludwik Wrzoł
- 29.01.1986 — ks. Alojzy Drozd

##### **B. Obrońcy węzła małżeńskiego**

- 23.12.1929 — ks. dr Maksymilian Wojtas
- 16.08.1933 — ks. dr Rudolf Adańczuk
- 13.09.1935 — ks. Franciszek Pogrzeba
- 15.10.1940 — ks. Henryk Proksz
- 24.11.1942 — ks. Paweł Latusek
- 28.03.1945 — ks. Aleksy Petrani
- 10.11.1945 — ks. Józef Schubert
- 12.04.1949 — ks. Wilhelm Salbert
- 2.07.1949 — ks. Wacław Wycisk, Kanclerz Kurii w Opolu, obrońca węzła małżeńskiego dla spraw ze Śląska Opolskiego.
- 11.02.1950 — ks. dr Franciszek Herman z Gliwic i ks. prob. Jan Gonszczyk z Nędzy, obrońca węzła małżeńskiego dla spraw ze Śląska Opolskiego
- 20.03.1951 — ks. Alojzy Jański z Groszowic, obrońca węzła małżeńskiego dla spraw ze Śląska Opolskiego.
- 15.05.1954 — ks. Karol Bąk
- 29.01.1955 — ks. Kazimierz Grajewski

- 29.01.1955 — ks. Antoni Otręba
- 7.02.1955 — ks. Henryk Mazurek
- 5.03.1955 — ks. Alfred Mikusz
- 28.03.1957 — ks. Franciszek Długajczyk
- 28.03.1957 — ks. dr Józef Szubert
- 21.01.1958 — ks. dr Stanisław Szymecki
- 10.11.1959 — ks. dr Remigiusz Sobański
- 12.02.1964 — ks. Joachim Krupa
- 12.02.1964 — ks. Franciszek Maroń
- 15.01.1966 — ks. Antoni Swadźba
- 30.05.1967 — ks. Alojzy Szulc
- 20.12.1974 — ks. Kazimierz Wyciślik
- 20.12.1974 — ks. Stanisław Holona
- 20.12.1974 — ks. Hilary Bywalec
- 20.12.1974 — ks. Alfons Tomaszewski
- 30.10.1979 — ks. Gerard Gnida
- 30.10.1979 — ks. Józef Danch
- 17.06.1981 — ks. Józef Pawliczek
- 17.06.1981 — ks. Jerzy Matysik
- 26.10.1982 — ks. Stanisław Budniok
- 4.11.1988 — ks. Mirosław Piesiur
- 4.11.1988 — ks. Zbigniew Janczewski
- 28.05.1991 — ks. Emil Dyrda
- 21.07.1991 — ks. dr Marek Górka, dla II Instancji

## 5. Notariusze Trybunału Katowickiego

Początkowo sprawami notarialnymi Sądu zajmowali się notariusze Kurii Katowickiej, czyli od 1.02.1923 ks. Jan Jarczyk i ks. Jan Skrzypczyk, a od 1.10.1924 ks. Juliusz Bieniek. Pierwszy dekret ustanawiający notariusza Sądu podpisał ks. bp Lisiecki dnia 22.11.1929, a otrzymał go ks. Józef Matuszek, Sekretarz Generalny S.M.P. w Katowicach. Następne nominacje przedstawiały się chronologicznie w sposób następujący:

- 26.08.1931 — ks. Franciszek Maroń
- 12.11.1934 — ks. dr Wilhelm Ochman
- 2.09.1938 — ks. dr Marian Strojny
- 11.10.1940 — ks. Antoni Godziek
- 12.01.1942 — ks. Józef Kurpas
- 24.03.1942 — ks. Alojzy Siemienik
- 30.04.1945 — ks. Wilhelm Lisura
- 23.03.1946 — ks. Rudolf Wandrasz
- 18.10.1946 — ks. Alojzy Pyrsz
- 4.04.1949 — ks. Jan Kobylnicki
- 17.03.1953 — ks. Czesław Mąka
- 18.07.1953 — ks. Stanisław Bista
- 31.08.1957 — ks. dr Remigiusz Sobański
- 24.09.1958 — ks. Stanisław Adamczyk
- 12.08.1968 — ks. Ludwik Wrzoł
- 5.12.1968 — ks. Bernard Danch SVD (praktyka sądowa przed wyjazdem na misje do Nowej Gwinei)
- 14.10.1969 — ks. dr Karol Wypler
- 23.01.1973 — ks. Stanisław Holona
- 1.08.1973 — ks. Alojzy Drozd
- 31.05.1977 — s.M. Honorata Typańska
- 12.09.1978 — ks. Józef Kużaj
- 18.09.1979 — ks. Paweł Buchta
- 8.10.1980 — ks. Henryk Markwica

25.03.1987 — ks. Jan Buchta  
 21.07.1992 — ks. dr Marek Górka  
 7.07.1993 — ks. Andrzej Pastwa

## II. SPRAWY MAŁŻEŃSKIE W LICZBACH

### 1. Procesy o nieważność małżeństwa

- a) w okresie od 1923 do 1945 ogólna liczba od założenia Sądu:  
 1923 — 18, 1924 — 13, 1925 — 14, 1926 — 12, 1927 — 17, 1928 — 23,  
 1929 — 7, 1930 — 16, 1931 — 9, 1932 — 11, 1933 — 15, 1934 — 10,  
 1935 — 12, 1936 — 18, 1937 — 11, 1938 — 13, 1939 — 12, 1940 — 4,  
 1941 — 3, 1942 — 2, 1943 — 3, 1944 — 3, 1945 — 2. Razem: 248 procesów.
- b) w okresie od 1946 do 1994 z rozbiciem na pozytywne, negatywne i umorzone (tabela 1).

Tabela 1

| Rok  | Liczba procesów | Pozytywne | Negatywne | Procesy umorzone |
|------|-----------------|-----------|-----------|------------------|
| 1946 | 10              | 2         | 7         | 1                |
| 1947 | 10              | —         | 10        | —                |
| 1948 | 15              | 3         | 8         | 4                |
| 1949 | 30              | 8         | 16        | 6                |
| 1950 | 19              | 5         | 6         | 8                |
| 1951 | 15              | 4         | 9         | 2                |
| 1952 | 14              | 5         | 5         | 4                |
| 1953 | 28              | 7         | 14        | 7                |
| 1954 | 23              | 10        | 10        | 3                |
| 1955 | 35              | 18        | 15        | 2                |
| 1956 | 40              | 15        | 23        | 2                |
| 1957 | 49              | 23        | 18        | 8                |
| 1958 | 41              | 15        | 24        | 2                |
| 1959 | 40              | 17        | 21        | 2                |
| 1960 | 36              | 11        | 18        | 7                |
| 1961 | 46              | 16        | 24        | 6                |
| 1962 | 39              | 12        | 23        | 4                |
| 1963 | 36              | 8         | 23        | 5                |
| 1964 | 30              | 9         | 19        | 2                |
| 1965 | 37              | 14        | 20        | 3                |

| Rok     | Liczba procesów | Pozytywne | Negatywne | Procesy umorzone |
|---------|-----------------|-----------|-----------|------------------|
| 1966    | 39              | 12        | 25        | 2                |
| 1967    | 36              | 16        | 18        | 2                |
| 1968    | 34              | 14        | 16        | 4                |
| 1969    | 38              | 11        | 20        | 7                |
| 1970    | 40              | 12        | 25        | 3                |
| 1971    | 34              | 15        | 14        | 5                |
| 1972    | 36              | 12        | 19        | 5                |
| 1973    | 35              | 7         | 24        | 4                |
| 1974    | 39              | 12        | 24        | 3                |
| 1975    | 31              | 11        | 20        | —                |
| 1976    | 47              | 24        | 11        | 12               |
| 1977    | 49              | 21        | 15        | 13               |
| 1978    | 58              | 27        | 23        | 8                |
| 1979    | 40              | 11        | 26        | 3                |
| 1980    | 46              | 19        | 24        | 3                |
| 1981    | 59              | 28        | 26        | 5                |
| 1982    | 62              | 21        | 35        | 6                |
| 1983    | 70              | 36        | 32        | 2                |
| 1984    | 79              | 43        | 34        | 2                |
| 1985    | 84              | 40        | 42        | 2                |
| 1986    | 67              | 37        | 30        | —                |
| 1987    | 68              | 33        | 35        | —                |
| 1988    | 58              | 36        | 19        | 3                |
| 1989    | 50              | 30        | 20        | —                |
| 1990    | 94              | 33        | 58        | 3                |
| 1991    | 62              | 25        | 35        | 2                |
| 1992    | 62              | 21        | 38        | 3                |
| 1993    | 69              | 20        | 46        | 3                |
| 1994    | 81              |           |           |                  |
| Ogółem: | 2160            | 829       | 1067      | 183              |

## c) Procesy w sprawie niedopełnienia małżeństwa od 1946 roku:

1946 — 0, 1947 — 0, 1948 — 0, 1949 — 1, 1950 — 0, 1951 — 3, 1952 — 4,  
 1953 — 0, 1954 — 1, 1955 — 0, 1956 — 0, 1957 — 6, 1958 — 2, 1959 — 2,  
 1960 — 6, 1961 — 2, 1962 — 2, 1963 — 3, 1964 — 5, 1965 — 3, 1966 — 3,  
 1967 — 5, 1968 — 5, 1969 — 7, 1970 — 1, 1971 — 0, 1972 — 2, 1973 — 3,  
 1974 — 2, 1975 — 0, 1976 — 1, 1977 — 0, 1978 — 3, 1979 — 3, 1980 — 3,  
 1981 — 3, 1982 — 6, 1983 — 2, 1984 — 0, 1985 — 3, 1986 — 8, 1987 — 1,  
 1988 — 6, 1989 — 0, 1990 — 4, 1991 — 2, 1992 — 6, 1993 — 2, 1994 — 5.

Razem: 126 procesów.

## d) Ponadto w II instancji od utworzenia Metropolii:

za rok 1992 — 33  
 1993 — 129  
 1994 — 110  
 —————  
 272

**2. Dekrety stwierdzające nieważność małżeństwa z powodu braku formy kanonicznej od roku 1945:**

1945 — 4, 1946 — 5, 1947 — 7, 1948 — 35, 1949 — 53, 1950 — 59,  
 1951 — 43, 1952 — 52, 1953 — 73, 1954 — 40, 1955 — 72, 1956 — 89,  
 1957 — 105, 1958 — 95, 1959 — 78, 1960 — 70, 1961 — 90, 1962 — 115,  
 1963 — 89, 1964 — 103, 1965 — 123, 1966 — 132, 1967 — 119, 1968 — 139,  
 1969 — 164, 1970 — 133, 1971 — 155, 1972 — 128, 1973 — 158,  
 1974 — 191, 1975 — 210, 1976 — 174, 1977 — 164, 1978 — 181,  
 1979 — 195, 1980 — 193, 1981 — 210, 1982 — 251, 1983 — 221,  
 1984 — 213, 1985 — 206, 1986 — 207, 1987 — 209, 1988 — 206,  
 1989 — 179, 1990 — 181, 1991 — 135, 1992 — 102, 1993 — 171,  
 1994 — 86.

Razem: 6413 dekretów.

**3. Dekrety uznania za zmarłego:**

1923 — 24, 1924 — 15, 1925 — 13, 1926 — 14, 1927 — 11, 1928 — 18,  
 1929 — 7, 1930 — 6, 1931 — 2, 1932 — 5, 1933 — 1, 1934 — 1, 1935 — 3,  
 1936 — 3, 1937 — 1, 1938 — 1, 1939 — 1, 1940 — 0, 1941 — 2, 1942 — 1,  
 1943 — 8, 1944 — 5, 1945 — 12, 1946 — 123, 1947 — 327, 1948 — 526,  
 1949 — 497, 1950 — 422, 1951 — 402, 1952 — 290, 1953 — 257,  
 1954 — 181, 1955 — 159, 1956 — 145, 1957 — 123, 1958 — 118, 1959 — 79,  
 1960 — 85, 1961 — 74, 1962 — 59, 1963 — 47, 1964 — 50, 1965 — 36,  
 1966 — 27, 1967 — 23, 1968 — 25, 1969 — 22, 1970 — 15, 1971 — 16,  
 1972 — 18, 1973 — 16, 1974 — 17, 1975 — 8, 1976 — 5, 1977 — 11,  
 1978 — 6, 1979 — 7, 1980 — 8, 1981 — 6, 1982 — 3, 1983 — 6, 1984 — 1,  
 1985 — 3, 1986 — 7, 1987 — 2, 1988 — 2, 1989 — 1, 1990 — 1, 1991 — 0,  
 1992 — 0, 1993 — 2, 1994 — 1.

Razem: 4413 dekretów.

**Uwaga:** Z powodu ich zanikającej liczby pominięto sprawy o separację małżonków.

W sumie więc:

|                                                                         |       |
|-------------------------------------------------------------------------|-------|
| — przeprowadzono procesów w I instancji . . . . .                       | 2.408 |
| — przeprowadzono procesów w sprawie niedopełnienia małżeństwa . . . . . | 126   |
| — przyjęto spraw w II instancji . . . . .                               | 272   |
| — wydano dekretów z powodu braku formy kanonicznej . . . . .            | 6.413 |
| — wydano dekretów uznających za zmarłego . . . . .                      | 4.413 |